

[illegible]

俗・ト・ト 296

(1) Տեա րոպերիս 203Լ 205Երորդ թիւը :

Նստիլնթոյ թերթին Բանասիրականին առջի ատղը փոխանակ լիման Սիւլէյման Ըռեւլա սխալմամբ Սուլիման Սէլիմ դրուած է :

ընթացողութեամբ օգը խիստ հանդարտ էր, հրկի զուգորդ շուտով արգիւրեցաւ, և միայն երկու մեծ խան ուրտեղ չոր խոտ կը դրուէր, հրոյ ճաբակ եղան: Այս ցաւալի դիպուածին պատճառած վնասը 200 հազար զուրուշ կը հասնէր կըսեն: Կը հաստատեն թէ Կոստանդնուպոլսէն եկած հրամանին համեմատ՝ օսմանեան նաւատորմի շատ օրերս պիտի մեկնի Ուրլա երթալու համար: Ալլանիայէն եկած լուրերը միշտ յաջող են, երկու ապստամբ գլխաւորները, Ղուէքա և Բաբօքալի ըստած, Յունաստան փախեր են կըսեն. բայց այս լուրը հաստատութեան կարօտ է:

ԱՆԷՔԱՆՈՒՐԻԱ. 1 հոկտեմբերի Քաղաքականութեան վերաբերեալ երեւելի դիպուած մը չկայ ծանուցանելու: Բարձրագոյն իսլամական փաշան քանի մը ամիսէ ՚ի վեր քիչ մը տկարութիւն ունենալով, Ստորին Լեզիպոսէն Գահիլէ դարձաւ և Քուպէ գեղը ունեցած իւր պալատը բնակեցաւ անապատին մօտ, ուրտեղի օգը խիստ չոր է: Այս տեղ Նորին Բարձրութեան տկարութիւնը քսան օրի չափ մեկնոյն վիճակի մէջ մնաց, բայց ետքը սրովայնալուծութեան (խահա) փոխուեցաւ. ուստի բժիշկները որոշեցին որ Իգալիս օդափոխութեան երթայ: Այստեղ իսլամական սեպտեմբերի 24ին Գահիլէն մեկնելով, հետեւեալ օրը հասաւ Ղազքասնդրիս, ուրտեղ ամէն հարկաւոր պատրաստութիւնները արդէն ՚ի գործ դրուած ըլլալով, յիշեալ ամիս 27ին կէսօրէն ետքը Քիւր ըստած գաղղիական շոգեխաւով մեկնեցաւ Մալթա երթալու, ուսկից Իգալիս պիտի անցնի: Նորին Բարձրութիւնը իւր յատուկ թարգմանը Նուպարեան Ղապիւլ աղան իրեն ուղեկից առնելէն զատ, բարձրագոյն Մէհմէտ Ալի փաշայէն խնդրեց, որ իւր թարգմանը Նուպարեան Ղապար էֆէնտին ալ իրեն հետը գայ, վասնորոյ իսլամական ճամբայ ելաւ միայն 6 ծառայով, և ընկերութեամբ յիշեալ երկու զինուորացի արժանայարգ հարազատ եղբարց, որոնք իրենց ազնուական բարքով բարեկրթութեամբ և բաշ լեզուագիտութեամբ ըստ ամենայն մասին արժանաւոր եղեր են հայրական յատուկ սիրոյն և մարդասիրական խնամքը, որով իսլամական փաշան

կը բարեհաճի պատուել զանոնք: Այս բարեարտեհ առթիւս արժան կը համարվիմք համառօտ տեղեկութիւն մը տալ յիշեալ քաջատոհմի գերդաստանին վրայօք, որ բոլոր ազգիս պատիւ ընելէն զատ, զմիւսնացի հայազգի ժողովրդոց ալ պարծանք մը կը համարուի: Հանգուցեալ մեծագոյն Նուպարեան Միլլա տիչաղան երկար ժամանակ Լեզիպոսի կառավարութեան Իզմիր վերաբերեալ ծառայութեանցը մէջ գտնուելով, երբոր իւր որդին աղա Շարլոն Փարիզէն դարձաւ, ուրտեղ հարկաւոր եղած ուսմանքը ստացեր էր, Լեզիպոս խրկեց զանկա բարձրագոյն Փոխարքային ներկայանալու համար, որ նորահասակ ազնուական երիտասարդին շնորհալի վարմունքը, բարեկրթութիւնը և գաղղիական լեզուին քաջ տեղեկութիւնը իմանալով, իւր առաջին թարգմանը անուանեց, և հետոցէն տէ անոր արժանիքը ազգի ճանաչելով մեծ սէր ունեցաւ անոր վրայ, և պէյու թեան աստիճան ալ շնորհեց: Բայց անապոսին մահը փութացաւ իւր սոսկալի մանգաղով հնձել այս նորափթիթ ծաղիկը, որ մեծամեծ անկախութիւններ կուտար մեզ իւր ճաշխարհիկ ազգասիրութեամբ: Շարլոպէյին վախճանելէն քանի մը տարի ետքը, մեծագոյն Նուպարեան Միլլա տիչ աղան Լեզիպոսի կառավարութեան գործակալը եղաւ Կոստանդնուպոլսի մէջ. ուրտեղ այս պաշտօնը 3-4 տարի խիստ արժանաւորութեամբ վարելէն ետքը, բարձրագոյն Մէհմէտ Ալի փաշան իւր կողմանէ պաշտօնակալ կարգեց զինքը ՚ի Փարիզ, Նուպարեան Միլլա տիչ աղային սրամտութիւնը, խորին կենցաղագիտութիւնը, և գործունէութիւնը խիստ յարմար կրնէին զինքը այս բարձր պաշտօնին. որ մեծ խոհեմութեամբ ՚ի գործ դնելով Գալիպոլիս ներստացաւ թէ Կաղղիոյ կառավարութեան, և թէ Մէհմէտ Ալի փաշայէն, Լաւաշայիսի երեւելի ծառայութեան մը մէջ կը գտնուէր, երբոր իւր մահկանացու ընթացքը վճարեց 1841ին վերջերը Մարտիկոյ բաղաբին մէջ: Այս միջոցա Վաղղիոյ մէջ գտնուող ուսմանց վրայօք կը պարտապէս մեծաշուք Նուպարեան Նուպար էֆէնտին և Ղապիւլ աղան, որոնք իրենց հօրը մահուան լուրը առնելով փութացան Իզմիր

գառնալու. ուրտեղ Ղապիւլ աղան իւր հայրենի վաճառատան կառավարութիւնը ձեռք առնելով Նուպար էֆէնտին Լեզիպոս գնաց: Իսլամական փաշան խիստ մարդասիրութեամբ և հայրական սիրով ընդունելով զինքը, առաջին թարգման անուանեց: Նիցեալ տարի Նորին Բարձրութեան Կաղղիա և Նիզիս ճանապարհորդութիւնը քսած ժամանակը ազնուական Նուպար էֆէնտին էր իւր թարգմանը, և այս գոթար պաշտօնը այն պիտի յաջողակութեամբ և խոհեմութեամբ ՚ի գործ դրաւ քաղաքական երեւելի անձանց, ալլա յաղուն իշխանաց, տիկնաց, և թագաւորաց առջև, որ իւր տէրօք իսլամական փաշային պաշտօնը: Կաղղիա գտնուած ատենը թագաւոր Պատուի էֆէնտին ասպետ անուանեց զինքը, և Լեզիպոսի մէջ մեծ յարգութիւն և համարում ստացաւ ամէն տեղ: Կաղղիոյ լրաց իրենց խիստ գովութեամբ յիշատակեցին այս ծաղկահասակ հայկազուն երիտասարդին տաղանդը և կենցաղագիտութիւնը: Լեզիպոս գառնալուն՝ բարձրագոյն Փոխարքայն տեղակալի (գայմադամ) տալիճան շնորհեց անոր, և իսլամական փաշայէն խնդրելով զինքը իրեն յատուկ թարգման անուանեց: Նիցեալները Նորթուկալի թագաւորին ալ որտուոյ նշան մը եկաւ Նուպար էֆէնտին: Չեմք ուղեր լուծութեամբ անցնիլ այս ազնուական անձին ամէնէն գովելի առաքինութիւնը, որ իւր ջերմեանով ազգասիրութիւնն է. և ասոր մէկ պզտիկ սպասցոյց մը կրնայ ըլլալ իւր ազգին յառաջագիտութեան համար ունեցած ճաշխարհիկ սէրը: Երբ շարժեալ Գահիլէի հայոց գաղթական մէջ գաղղիական լեզուի համար վարժապետ կարգեց իւր քսակէն վճարելով անոր ամսական վարձքը: Նուպարեան Ղապիւլ աղային Լեզիպոս երթալը շատ չեղաւ. այսու ամենայնիւ իսլամական շուտով ճանչնալով անոր տաղանդը, և իմանալով գաղղիական լեզուին մէջ անոր ունեցած քաջ հմտութիւնը, խնդրեց որոշեց իրեն թարգման անուանելու զինքը, որ չուսցաւ Նորին Բարձրութեան հայրական սէրը և յատուկ խնամքը գրաւելու իւր բարեշնորհ վարմունքով:

Պողիկարպոսը, շնուած էր յիշեալ սրբոյն նուիրուած եկեղեցին. որ ժամանակէ մը ետքը մզկիթի փոխուեցաւ, և հիմա տնայի և աւերակ կը մնայ: Օտխոնոյն դիմացը միջնաբերդին հիւսիսային դրան կողմը կը տեսնուին հին թէպէթոյն նշանները, և քիչ մը վարձ պարիսպները, զորոնք կառուվարութիւնը շինելու առաջարկը պաշտպանելու համար Սարդաբլի յողովին արշաւանքէն: Ճանապարհորդական պատմութեան մը մէջ 1675ին հրատարակուած, կը կարդացուի թէ նոյն ժամանակը էլ էօլ ալլա ըստած թաղը, ուրտեղ կը վերջանար հայոց թաղը, մեծամեծ բարերէ շինուած հաստատ պատ մը կար, որուն իւրաքանչիւր քարին վրայ լատինացւոց վէճ գլխաւոր գիրը փորագրուած էր: Նոր մօտ մէկ մեծ և հաստատուն շինուածքի մը հիմունքները կը տեսնուէին. որ հաւանականաբար կը կարծուի թէ կը թարանը ըլլայ: Այս պատը անդղիացի ճանապարհորդ Շարլէրը 1764ին նորէն գտաւ. բայց այժմ բոլորովին աւրուած և աներեւոյթ եղած է: Նապոլէոն պաշտ ըստած թաղը մէկ հին տաճարի մը աւերակները գլխուած են: Օսմանական կտորուանք աղւոր մարմարիոնի, և հինգ մեծ սիւններ, որոնք տակուին կանգնած կը մնան, յայտնի

կը յրդուեն այս հին շինուածքին շքեղութիւնը. որուն համար կը կարծուի թէ սուրբ Յովնանէս Աւետարանչին եկեղեցին էր: Այլեց քանի մը ոտնաչափ հեռու հրեայի խանի մը հիմունքը փորելու ժամանակը խիստ շատ մօտիւն բարեր գտնուեցան որոնք կարելի է թէ յիշեալ տաճարին սալայատակը ըլլայ: Հայոց թաղին նորոգութիւնը, (որ բոլորովին աւրեցաւ 1845 յունիսի 21ին պատահած մեծ հրդեհէն), առիթ տուաւ երեւան հանելու բազմաթիւ մեծամեծ քառակուսի կրանիթ քարէ տապաններ. ուստի կը կարծուի թէ քաղքին այն կողմը գերեզմաննոց էր ժամանակաւ: Հայոց եկեղեցիին եպիսկոպոսարանին բակը սրտի մը քաղքերուն մէջ գտնուեցաւ Պարիսի պատկեր մը ձերմակ մարմարիոնէ շինուած՝ բնական կէս մեծութեամբ մարդու, և ոտքին բոլ գառն մը ունենալով. (որ հիմա Մեքսիկոյէն վարժարանին գաւիթը պատի մը վրայ գրուած է ուրիշ քանի մը հին արձաններու նշաններով, ասոր մօտ մէկ խաղաքանդակ քար մը կայ, որուն վրայ փորագրուած են երկու բեռնաբարձ, որոնք պատգարակ մը (թէ ձկերէ) վերցուցեր կը տանին, որուն առջև էն երկու սպասաւորներ կը թան ձեռքերնին մէջ

մէկ կերոն բռնած: Այս գործը բիւզանդացւոյ սովորութեանը կը վերաբերի, որուն վրայ յառաջէն մակագրութեան հետքը կը տեսնուին: Քիչ մը հեռու մէկ մէթրի բարձրութեամբ քարէ մը վրայ փորագրուած են մարդ մը նախնի հռոմայեցւոց պատմութեան հագած, տիկին մը և երկու պզտիկ տղայք: Վրոնց շէնքը և հագուստին խիստ պատուական են և կերելի թէ հռոմայեցւոց ժամանակէն մնացած է. բայց գոթաղաբար մեկ կաթութիւնը տւուած է: Ուրիշ մէկ խորաքանդակ մըն ալ կը տեսնուի գերեզմանի մը վրայ. որուն վարի կողմը ձեռք ձեռքի տուած քանի մը պատկերներ կան. խոյ վերի կողմը հին հեքիւնա կան կերպիւ հողթթափ հագած ոտը մը կայ. որուն մեծութեանը նայելով կերելի թէ հոկայածն արձանի մը կը լիւրաբերէր: Այս ձերմակ մարմարիոնէ խորաքանդակը երկու մէթր երկայնութիւն ունի, և նշանաւոր է աշխատութեան սրտուա կանութեամբ: Արեւմտեայ Մեքսիկոյէն ուսումնարանին գաւիթը ձախ կողմը որահին պատին վրայ քանի մը խորաքանդակներ կան. որոնց մէկը շատ ընտիր գործ է հին հեքիւնացւոց ժամանակէն մնացած, ինչպէս կը կարծուի, և երեք հոգի կը ներկայացունէ, բայց մեզք որ երեքին ալ զուլի

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ԵՐԵՐԱՏԵԼՆ

ԸՆԴՈՒՄ. Ընտրա, 27 սեպտեմբերի : Հասարակութեան ուշադրութիւնը առևտրական սաստիկ ծոխորդութեանց վրայ զբաղեցաւ միշտ որոնք ահագին կերպիւ մը կը շարունակուին , ոչ միայն խնտրա այլև գրեթէ բոլոր փառաւաշահ երևելի բաղադրաց մէջ : Օտնադան գործարաններ ունեցող գաւառները խիստ մեծ նեղութեան մէջ կը գտնուին դրամի պակասութեան պատճառաւ : Ի Մենք ընտրա գործաւորաց օրական վարձքը և աշխատութեան ժամերը նուազեցուցին : Ի խնդրելի մէջ բանակաց գիները շատ ինքաւ : վերջապէս Մենք իրիդանիոյ առևտրական վիճակը մեծ շփոթութեան մէջ է : Երեսնամեակի ընթացքին կը կարծեն թէ այս գոգադրութիւնները իրենց վերջին ծայրը հասած ըլլալով , մէկ բարեյաջող փոփոխութիւն մը չուտով պիտի յաջորդէ անոնց : Կը հաստատեն նաև թէ կառավարութիւնը որդ չած է օր յառաջ բանալու աղբային պատգամաւորաց խորհրդարանը , որպէսզի այս ձախորդութեանց առաջը աւանելու ճար մը հոգայ :

Խնտրայի լրագիր մը Մենք իրիդանիոյ մէջ պատահած գլխաւոր անանկութիւնները ի թիւ արկանելով կը ծանուցանէ թէ յուլիս 24էն սկսեալ մինչև 19 սեպտեմբերի 1847, ընդ ամէնը 44 անանկութիւններ եղեր են . որոնց բոլոր պարտքը մէկ տեղ հաշուելով գրեթէ 230 միլիոն ֆրանքի կը հասնէ : Բայց սեպտեմբերի 19էն ետքը ուրիշ երևելի անանկութիւններ ևս պատահեցան : Ըսելէ որ յուլիսի 24էն ի վեր մինչև յայտօր եղած անանկութեանց համարէն պարտքը 300 միլիոն ֆրանքը կանցնի . այսինքն 1275 միլիոն զուրուշ :

ԴԱՂԱԿԱՆ. Փարիզ, 28 սեպտեմբերի : Երեսնամեակի տարեկան երևելի դիպումը մը չարատահեցաւ : Նեղալիքի ընդհանուր կուսակալ բարձրագոյն արքայազուն (մանչ) գութը սեպտեմբերի 21ին Լապրապօր շողեւարժ փռէկաթով յուրանէ մեկնելով , նոյն ամիս 23ին հասեր է Լըճէր քաղաքին նաւահանգիստը , ուրտեղ իւր բարձր աստիճանին վերաբերեալ պատուով ընդունուեր է :

ԱԼԵՀԱՆԴՐԱՆ Թագաւորը ամիս 11ին սովորական հանգիստ ընդունեց Պարսից գետաւանը

Զախախտուած է : Հայոց եկեղեցիին հիւսիսային կողմը մարմարիով և սիւներու գլուխներ և անձե կտորուանք կը գտնուէին , որոնք Նիկիէպիտոսի հոգաւոր տաճարին տեղը ըլլալը կը յայտնէին : Բայց այս նշանները վերջի հրկիզութեան ժամանակը կորսուցան :

Իզմիր շրջակայքը հնութեանց շատ մնացորդներ կը գտնուին : Երեսնամեակի կտրել գրեթէ հինգ միլիոն երթալով Լըճէր քաղաքը Զերմակները կան , ուրտեղն էին հին ժամանակը Վրամեմնոսի հոգաւոր բաղնիքները , իսկ այժմ միայն հին կամուրջի մը նշանները կը տեսնուին , որ հռոմայեցոց ժամանակը շինուած է : Տարբերակեանի ջոկ յառաջանալով Վարդանի տաճարի մը աւերակները կը տեսնուին և այս ճանապարհին վրայ քիչ մը առաջ երթալով Նիքիթը և թէօս քաղաքաց աւերակները կը տեսնուին :

Կարաւանաց կամուրջն (որ հասարակօրէն Քէմէր կը կոչուի) անցնելով , ուրտեղ աւանդութիւնը կը հաստատուէ թէ Համբարս կը ընտելէր , շնորհ Նաւ հիւր բաղնիքը (Հալքարուհար) կը թրջուի : Երեսնամեակի գտնուած բաղնիքի մարմարիները

Քոմէիէյի արքայական պալատին մէջ . ուրտեղ ներկայ էին Նըմուրի և Մոնթբանիէի արքայազունները , նմանապէս խորհրդարանին նախագահ մօրիւ Նիկիթն պատերազմի պաշտօնեան և տէրութեան ուրիշ քանի մը գործակալներ : Այսմա փայլ Մէհմէտ Լը խանը հետեւեալ ատենախօսութիւնը ըրաւ , որտեղ թէպէտև առջի բերանը բարձր և հզօր ձայնիւ մը ոկտու , բայց ետքը սրտին յուզմունքը իւր ձայնը այլաւց :

«Իմ ինքնակալ տէրս , որուն կարողութիւնը կը հաւասարի Նիքիթն գորութեանը , Պարսկաստանի արքայն , որուն զօրքը աստեղաց պէս բազմութիւնն , և որուն տէրութիւնը հարթալիւն է երկնից , պատուեց զիս յանձնելով ինձի՝ ձեր անձնանուէր ծառային՝ խիստ երևելի պաշտօնը զետեղելու ձեր կայսերական մեծութեան օգոստափառ սեմացը վրայ՝ առաջի ձեր արեգակնափայլ և հափառութեանը՝ իւր արքայական բարեկամութեան յարգանքը և իւր կայսերական սիրոյն բարձր ապահովութիւնը : Երեսնամեակի և բարեբաղդ օրը կը ներկայանամ ձեր երկնապայծառ արքունեացը՝ ի գործ դնելու համար ինձի յանձնուած պաշտօնը :

Յարմէհտէ ձեր կայսերական Մեծութիւնը գահը ելելով՝ աւելցուց այս տէրութեան աթոռոյն թագին պայծառութիւնը , Պարսկաստանի և Վարդիոյ կառավարութեանց վաղեմի բարեկամական և համակրական զգացմունքները օր ըստ օրէ աճեցան , և կը համարձակիմ աղաչելու ձեր սրբազան անձը հաւատալ ի ճշմարտութիւն և ի հաւատարմութիւն բանից ձեր անձնանուէր ծառային , երբ որ կը ծանուցանէ ձեզ աստանօր թէ Պարսից շահին ամենամեծ բաղձանքը այն է , որ իւր վաղեմի բարեկամական կապակցութիւնները շարունակուին միշտ աճելու և հաստատուելու :

Ինձ փառք և պատիւ կը համարիմ ձեր կայսերական վեհափայլ Մեծափառութեանը աւանդելու կայսերական նամակները իրանի ամենամեծաշուք ինքնակալին օգոստափառ Մէհմէտ Զահին , որուն նուիրեալ է իմ հոգիս , և միանգամայն արձանագրուիլ ձեր Վեհափառութեանը քով իբրեւ գետաւան Պարսկաստանի բարձրագոյն արքունեացը :

Բայց ի նամակներէն , որ պիտի մատուցանեմ ձեր երկնանման պայծառափայլ անձին , պատուիրեալ է ինձ նաև ձեր օգոստափառ Մեծութեան սրբազան ձեռքը աւանդել այս գրութիւնը որ իմ փառաւոր ինքնակալին ձեռքովը գրուած է , և այս օգոստափառ կենդանագիրը , որ իրենն է » :

և քանի մը սիւները յայտնի կը յըցունեն թէ հին ժամանակը փառաւոր շինուածք մը կար : Երբ 1843ին թուղթի գործարանին հիմունքը կը փորէին , ճահիճներուն մէջ Նստղիան արձան մը գտան . որ խիստ աղէկ վիճակի մէջ և անվնաս պահուած էր : Երեսնամեակի կտորուանքի խնդրէր պատուական մօղայիք մը երևան հանեցին , որուն մէջ տեղը գեղեցիկ ծաղկանց փունջերով զարդարուած էր , և կը ներկայացնէր աղանի մը ձիթիկի ոտ մը բերանը առած , և չորս կողմը ծաղկանց պսակներով զարդարուած : Վաղաքական կառավարութիւնը գէտ կենալով այս պատուական գործին փոխադրութեանը յիշեալ մօղայիքը գեղ կը մնայ հոն հողին տակ :

Երբ քարի գաշին մէջ գերեզմանի մեծ քարեր և խորաքանդակներ կը տեսնուին մինչև յայտօր :

Ինչպիսի զառ ի վայր տեղը Սիւրբ Երեսնամեակի ձախ աւերակներ կան , ուր խիստ քիչ անգամ կը թան ճանապարհորդները : Երեսնամեակի եղած քաղաքը կը կառավարուէր Տանտարուէն , որ Վրամեմնոսի նախահաւան էր և հայր Պէղոպի : Որուն գերեզմանը , (որտեղ տեսած է Պալլադիստ) Մա

Իեսպանը խորին խոնարհութիւն մը ընելով վերջացուց իւր ատենախօսութիւնը , որտեղ մօրիւ Նիքիթ Տէկրանիւր անմիջապէս թագմանելով Թագաւորին ներկայացուց , որ հետեւեալ կերպիւ պատասխանեց :

«Ձեր օգոստափառ ինքնակալ կայսրը չէր կրնար մեծագոյն ուրախութիւն մը պատճառել ինձ , բայց միայն խրկելով իմ արքունիքն ձեզ նման դէպքս մը՝ իւր փոխանորդութիւնը ընելու համար իմ քով : Փութալան գտնելու էք զիս , նմանապէս իմ կառավարութիւնն մշակելու և դարմանելու համար զգաւրեկամութիւնը այս բարի կապակցութեանց , որոնք բարեբաղդութեամբ մը մեր տէրութեանց մէջ կը գտնուին : Երեսնամեակի զաշնադրութիւնը , որտեղ մօտեցաւ հաստատեցինք , մէկ նոր ապահովութիւն մըն է , որ խիստ մեծագոյն է իմ աչքիս առջին » :

Այսմա փայլ գետաւանը և իւր պաշտօնատարները արքայական պալատը ճաշեցին նոյն օրը :

ՍՊԱՆԻԱ. Պաշտօնէից (մինիսթր) նորահաստատ խորհրդարանը լուծուեցաւ , և արքունի հրովարտակաւ որ ի 23 սեպտեմբերի , նոր խորհրդարան մը կարգադրեցաւ որուն անդամները հետեւեալները են :

- Պարոնայք .
- Նարվաէզ գորապետ՝ արտաքին գործոց պաշտօնեայ և գահերէց ժողովն :
 - Լըրացօրա՝ արգարութեան պաշտօնեայ :
 - Սարգորիոս՝ ներքին գործոց պաշտօնեայ :
 - Բօլտէ (Ղանո՝ հասարակաց շինուածոց պաշ :
 - Գօրտովա՝ պատերազմի պաշտօնեայ :
 - Օրլանո՝ եկամտից պաշտօնեայ :
- Իսկ ծովային գորութեան պաշտօնէին անունը գեղ յայտնի չէ : Երեսնամեակի կառավարական փոփոխութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց կենցաղագէտ անձանց՝ թէ Սպանիոյ մէջ և թէ օտար երկիրները . քանզի այս պիտուածին ճշմարիտ պատճառը մէկն ալ չգիտնալով իւրաքանչիւրք իւր կարծեացը համեմատ մեկնութիւններ կուտայ : Բայց ցանկալու արժանի բանը այն է , որ նոր խորհրդարանը գտնէ կարող ըլլայ օգոստափառ լծակիցները մէկ մէկու հետ հաշտեցնելու . որոնց գոտութիւնը անստարակոյս զանազան անկարգութեանց և գայթակղութեանց առիթ

սիւս տը Վերվալ գաղղիայի ծովապետին խնամքովը աւերակներուն տակէն ազատեցաւ , և այժմ կրնայ մէկը ներս մտնել և զննել շիրմին ամէն մասունքը :

Սիւրբ Երեսնամեակի վրայ ելելով սիւններու և պարիսպներու կտորուանքները կը տեսնուին զորոնք Պէղոպի գահոյքն է կը տեսն : Ինչ մը հեռու Սիւրբիա կան Վիտի տաճարին միայնորդները կը գտնուին :

Պարսկա գեղէն գրեթէ երեք ժամ հեռու՝ հիւսիսային կողմը Մեղէս գետը կանցնի , և այն տեղն է որ հնախոյզ ճանապարհորդը կը գտնէ Հռմեռոսի քարանձաւը (մարտա) : Երեսնամեակի զարդարեղ գաշտախոյրէն գտն նշանակութեան արժանի բան մը չունի :

Կը զարդարեցնեն գրիս շինուելով նկարագրել հոգաւոր տաճարները և շինուածքները , որոնց մով Սիւրբ Թագաւոր Յանիայի անուանեցաւ . քանզի այն ամէն մեծ վայելքութիւնները աներկելի եղան , և այսօր անոնց քանի մը արժանապարհ նշանները միայն կը մնան , որոնք ժամանակին ահագին գորութեանը և մարդկային գործոց սրտմտ իմ անհաստատութեանը վկայք են :

Թագաւանեալ ի գաղղիայն :

մըն է . որնոր կառավարութիւնը կը պարտաւորի
օր յառաջ արժանաւոր կերպիւ մը վերջացնել :

ՔԱՆԱԾԱՆ ԽՈՒՐՈՒ

Զմիւռնիս , 17 հոկտեմբերի :

Քաղաքիս զինուորական նոր կառավարիչ վսեմա-
փայլ իգգէթ փաշան ամսոյս 2ին Նիկիթի Եֆէի օս-
մանեան շոգենաւով Կոստանդնուպօլսէն հասաւ
Իզմիր , ուրտեղ իւր աստիճանին վերաբերեալ
պատուով ընդունուեցաւ :

—Յիշեալ ամսոյն 8ին Իզմիրի քաղաքական նոր
կառավարիչ վսեմափայլ () աման Եֆէնտին ալ հա-
սաւ Իզմիր ըստեւ անդիւական շոգենաւով , և ար-
ժանաւոր յարգութեամբ ընդունուեցաւ : Եւրին
Վ սեմութիւնը անմիջապէս սկսաւ իւր պաշտօնը
ի գործ դնելու . և երկբայութեան չունիմք թէ
յիշեալ կառավարչին հայրական խնամքովը քաղա-
քիս հանգստութիւնը և ապահովութիւնը ևս ա-
ռաւել պիտի հաստատուին :

—Մէնիմէնի նախորդ դատաւոր արժանայարգ
Մօլլա պէյը , որուն քանի մը ամիսէ ի վեր յանձ-
նուած էր Իզմիրի իշխանութեան պաշտօնը , անցած
շաբթու հասաւ , և ինչպէս որ կըլսեմք խիստ ար-
ժանաւորութեամբ և խոհեմութեամբ կը կատա-
րէ իւր պաշտօնը :

—Գաղղիոյ եռայարկ (իւր ամբարը) նաւը Ին-
ֆէթիպ անուն , որուն մէջն է մօսիւ Հէրնու եր-
րորդ ծովապետը , ամսոյս 7ին մեր նաւահանգիս-
տը հասաւ Զուհաստանէն և Սուրբէն գալով :
Յիշեալ եռայարկ նաւը երկրթ նետելէն ետքը
անմիջապէս 21 թնդանօթ արձակեց քաղաքը ող-
ջունելու համար , որուն ամրոցներէն ևս խոլոյն
պատասխանեցին նոյնչափ թնդանօթ արձակելով :

—Իրեքշեթի օրը կառավարութեան հրամա-
նաւ մուներտիլը (թէլլալ) հրատարակեց , որ այ-
սուհետեւ հին դրամները չանցին քաղաքիս մէջ ,
այլ տանին արքունի պաշտօնակալին (մուսթաֆա) տան
զաննէր . և միւս գրամները՝ այսինքն օսման
եան լիւրան , և անոր կէսը , նմանապէս քսան զո-
րուշի ոսկի և արծաթ գրամը , և 5 և 6 զուրուշի
գրամները իրենց որոշեալ գիններէն աւելի չառ-
նուին և չորուին :

—Իթէնքի Օթիլի—անուն լրագրին հոկտեմբերի
5 թերթին մէջ կը լրագրուի , թէ Իտալիոյ մէջ
սաստիկ հրկիզութիւն մը պատահեց է , որուն
պատճառաւ մնասը 160 հազար սիւնադրոշմ գա-
հեկանի կը հասնի կըսեն :

—Ի ըսգրիս օգոստոսի 22 թերթովը ազգային 10
նոր հոգաբարձուներ ընտրուելու ծանուցանելով
հաստատուն յոյսերնիս կը յայտնէինք թէ Իզմիրի
հայոց ժողովրդոց մէջ առջի միաբանական սէրը և
բարեկարգութիւնը շուտով պիտի նորոգուին , և
յիշուի մեր սրտին անկալութիւնը պարսպ չե-
ղաւ : Քանզի նոյն ժամանակէ ի վեր ազգային ար-
ժանայարգ հոգաբարձու պարտնները միաբան սի-
րով և համաձայնութեամբ զանազան ազգօգուտ
կարգադրութիւններ հաստատուցին , զորոնք մեծ
հաճութեամբ ընդունեց բարեմիտ հասարակու-
թիւնը : Եւ այժմ յիշեալ յարգի հոգաբարձու-
ները կաշխատին աղջկանց ուսումնարանը օր յա-
ռաջ վերստին կառուցանելու , որ 1845ին պատա-
հած ահագին հրդեհէն ի վեր աւերակ մնալով ,
մեր ուսումնասէր ծաղկահասակ օրիորդաց անդին
ժամանակը պարսպ կանցնի . ուստի այս կարեւոր
գործին համար յատուկ աղբրոսնաց նամակ մը

գրուած էր ազգովին ի Վ իէննա՝ նոյն դպրատան
նախկին հիմնադիր մեծապատիւ Սարգսեան Յա-
կոբ աղային , որպէսզի բարեհաճի ազգասիրաբար
վերստին կանգնելու զանկա՝ իւր առատաձեռն
արդեամբը : Իրգ՝ ուրախ սրտիւ կու ետեմք այ-
սօր հասարակութեանը , թէ յիշեալ վսեմափայլ
բարեգութեամբ ազան ազգային խնդիրը սիրով ընդու-
նելով , հրաման խրկած է իւր արժանայարգ նամա-
կաւը , որ ի 30 սեպտեմբերի , որպէսզի Սարգսեան
դպրատան կառուցման հարկաւոր եղած ամէն
նիւթերը պատրաստուին , և գարնան ժամանակը
անմիջապէս սկիզբ ըլլայ անոր շինութեանը :

—Մինչդեռ Զուհաստանը՝ կամակոր յամառու-
թեամբ մը ուշացնելով ի գործ դնել Իտալիոյ
գոյն Գրան օրինակ որ պահանջուի իր կըլնադա-
տէ օսմանեան կառավարութիւնը սաստիկ միջոց-
ներ ի կիրարկանելու իրեն դէմ , հետաքրքրական
է ապաքէն բնեւ անգամ մը թէ ինչ վիճակի մէջ
է այս նորահաստատ տէրութեան զինուորական
զորութիւնը , անոր ելեմտից հաշիւները , ժողո-
վրդոց թիւը և այլն :

Զուհաստանի տարածութիւնը 7176 աշխարհա-
գրական չորեքկուսի մըն է . և բոլոր բնակչաց
թիւը հազիւ թէ 638,000 հոգիի կը հասնի : Գրեթէ
5000 հետեւակ զօրք , և 550ի չափ ձիաւոր ունի .
առնցմէ գոտ սահմանադրականները պահպանու-
թիւն ընելու համար չորս զօրախումբ ունի : Զու-
հաստանի պատերազմական նուէրը մանր և տակա-
ւաթիւ են . այսինքն՝ 2 քօրով թ . իւրաքանչիւրը
26 թնդանօթով , 2 շոգենաւ 5 սրիք , որոնցմէ
մէկը 12 , մէկը 10 , և երրորդը 2 թնդանօթով , 7
սքուէր , որոնցմէ երկուքը 10 թնդանօթով , եր-
կուքը 6 թնդանօթով , և միւսները 2 թնդանօթով
5 քօթեր , որոնցմէ երկուքը՝ 2 թնդանօթով , և
ուրիշ քանի մը սրովի նաւեր : Եւ յսու ամենայնիւ
ստորգ է թէ հեղինական դրօշակով բազմաթիւ
վաճառականի նաւեր կան մեծ և պղծիկ :

Հեղինական կառավարութեան 1846 ամին տա-
րեկան եկամուտը 14 միլիոն 553,500 տրախմիի հա-
սուով , իսկ նոյն տարուան ծախսոց գումարը 17
միլիոն 940,104 տրախմի էր , ըսել է որ ծախքը ե-
կամուտէն աւելի է :

Զուհաստանը՝ 1855ին 66 միլիոն 600,000 տրախմի
պարսի Բօթլիլու սեղանաւորէն փոխ առաւ , և 4
միլիոն 460,000 տրախմի ալ Պալիկեւայի կառավա-
րութենէն , ուստի հեղինական կառավարութեան
պարտքը 71 միլիոն 60,000 տրախմի կը հասնի . (այ-
սինքն 284 միլիոն 240,000 զուրուշ) որոնց համար
տարին 4,500,000 տրախմի տոկոս կը վճարէ .

Պարսի Բօթլիլուէն փոխ առնուած 66,600,000 տը-
րախմին համար՝ երեք պաշտպան տէրութիւննե-
րը՝ այսինքն՝ Նիզիան , Ռուսիան , և Գաղղիան ե-
րաշխաւոր (քէֆիլ) եղած են յիշեալ սեղանաւո-
րին . որուն իրենք կը պարտաւորին վճարելու , ե-
թէ Իթէնքի կառավարութիւնը՝ ըստ պայմանա-
գրութեանց չկրնայ հաստատանելու . և յիշեալ
տէրութիւնները՝ Զուհաստանի հետ եղած դաշ-
նագրութեանը համեմատ , իրաւունք ունին այս
տէրութեան եկամտից ձեռք դարնել , կամ անոր
բանի մը քաղաքաց տիրել , եթէ չկրնայ վճարելու
իւր պարտքը :

—Պէրլինէն (Իրուսիա) սեպտեմբերի 3 թուով
կը ծանուցանեն , թէ յիշեալ տէրութեան բոլոր
նահանգաց մէջ քանի մը տարիէ ի վեր բրթեւ
թանգ ժողովուրդներէն ողորմութեան նուէրներ

(1) Մէկ տրախմին 4 զուրուշ կը կարգէ աւելցմի :

կը հաւաքուի սուրբ Երուսաղէմի մէջ բարեպաշ-
տական շինուածքներ հաստատուելու համար : Եւ
ողորմութեանց գումարը առայժմ 156,000 ֆրան-
քի հասեր է , այսինքն 663,000 զուրուշ չափ , և
այս գումարով , Իրուսիոյ թագաւորին հրամանացը
համեմատ անշարժ ստացուածք ծախու պիտի առ-
նուի , որոնց եկամուտը յիշեալ շինուածոց գոր-
ծածուելու է : Եւ ստացմի մէջ նախ հիւանդա-
նոց մը պիտի կառուցուի աղքատ քրիստոնէից հա-
մար՝ առանց տարբերութեան կրօնից . բայց ա-
ռաւելագոյն գերմանացոց համար . նմանապէս
պանդոկ մը կամ ապաստանարան մը պիտի շինուի
կարօտեցող ճանապարհորդաց , ուխտաւորաց և
գործաւորաց համար :

—Արհաստատեն թէ Կոստանդնուպօլսոյ մէջ
այսօր զիպուած մը պոտոսէր է , և այս սրտը
ճառաւ յիշեալ մայրաքաղաքէն երկուսն հասած
շորաթական շոգենաւը քաղաքիս հետ հարորդակ-
ցութիւն չունիցաւ , և մէջը եղած ճանապար-
հորդները և ապրանքները մաքրանցը (պատան-
թիւն) խրկուեցան :

ԼՈՒՆԵՏԻՆԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիս , 17 հոկտեմբերի :

Մեր նախնիքաց թուով տուած ծանօթութե-
նէն ետքը գրեթէ փոփոխութիւն մը չեղաւ քա-
ղաքիս առեւ տրական վիճակին : Նոյնիս նոր սնան-
կութեանց դժբաղդ լուրերը գէշ ազդեցու թիւն
մը պատճառեցին այս հասարակ ամէն վաճառակա-
նաց յարգին (իւթիպար) , որոնք հիմնական հիմա կը
պարտաւորին իրենց գործատու թիւնները ամիս
փերա մինչեւ որ Լեւոսպայէն բիւ մը յաջողակ լու-
րեր հասնին : Նոյն շաբթու 500 հակի չափ տը-
րոն ծախուեցաւ 203—208 զուրուշ խանթարը .
այս ապրանքին շատ չիայ քաղաքիս մէջ : Ղէ հրին
միշտ կը ծախուի 20—20ու կէս զուրուշ հօխան .
բայց հասարակօրէն կը կարծուի թէ գեռ պիտի
իջնան այս գինները : Գանակալ կու գուի . և գի-
նէրը բարձր են , վերջի վաճառումը 250 զուրու-
շի եղաւ խանթարը : Իթիօնը հանդարտութեան
մէջ կը գտնուի . 105 զուրուշի չէքին վաճառող
կայ , բայց ծախու առնող չիայ : Փարսմուտը ոչ
խարի բուրդը , մետաքսը , և արծաթը միւսնոյն
վիճակի մէջ են : Սուտալի հունձը խիստ քիչ է
այս տարի . և այս պատճառաւ ապրանք ունեցող-
ները 40 զուրուշի քիւլէն չեն ուզեր վաճառելու :
Բանդակեղէն ձեռագործները միշտ կու գուին . և
գրտերէն շատ գնողներ (միւլճէրի) եկած են :

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

Իտալիոյ Զուհաստան-Իտալիէն-Հայէրէն-Տաֆիէն .
գին՝ 70 զուրուշ :

Քանի մը տարի յառաջ յայտարարութեամբ միգի խոտորոցում
յուշադրեն առջեւ խոտերէն , հայերէն և տաճիկերէն բոտ արանը
Կոստանդնուպօլսոյի հարազատ եղբայր Ազարեանց Պ . Արի-
տակէսին և Պ . Ստեփանին աշխատակալութեամբ շինուած , ու
Վիեննայի Սիմիթարեան Սիպրանութեան ապրանք տարած
լմեցած ըլլալով , կրկին ծանուցանել լրացելու միջոցով թէ
որովհետեւ այս գործը ազգերեսու մէջ տաւջին , ու իր կատարե-
լութիւնն ալ հիւանդներուն համար թեմալու ու փութոյն համեմատ
է , անշուշտ ազգերեսու գրականութեանը մեծ գարան պիտի
ըլլայ . քանզի ստով յառաջ ազգին տնտեսի հիւանդներէն մի-
ջովուած գանձունն որնոր ամէն մշակեալ ազգ գրեթէ ծծած է
մինք ալ զիւրութեամբ մատչելու վիճակի մէջ գտուած կըլլամք
Ուստի կը յուսամք , որ օր ըստ օրէ ուսման մէջ զարգանալու
փոխաբոյ ազգերիս ալ կըլնայ երախապէս սրտիս առ գործք
ստանալ ու վայելել :

Հրատարակիչ և տէր լրագրիս ,

Ղուկաս Ղ . Պալապարեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԴԱՆՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԼՆ